

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 40-1877)

Originalt emne

Gader

Gader/Gadeliniers Fastsættelse

Kirkelige Forhold

Kirkelige Forhold/Kirkelige Forhold i Almindelighed

Kirkelige Forhold/St. Pauls Kirken

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 15. februar 1877](#)
- 2) [Byrådsmødet den 22. februar 1877](#)
- 3) [Byrådsmødet den 8. marts 1877](#)
- 4) [Byrådsmødet den 5. april 1877](#)
- 5) [Byrådsmødet den 12. april 1877](#)
- 6) [Byrådsmødet den 3. maj 1877](#)
- 7) [Byrådsmødet den 17. maj 1877](#)
- 8) [Byrådsmødet den 5. juli 1877](#)
- 9) [Byrådsmødet den 4. oktober 1877](#)
- 10) [Byrådsmødet den 4. april 1878](#)
- 11) [Byrådsmødet den 11. april 1878](#)
- 12) [Byrådsmødet den 8. august 1878](#)
- 13) [Byrådsmødet den 17. juni 1880](#)
- 14) [Byrådsmødet den 25. august 1881](#)
- 15) [Byrådsmødet den 26. juli 1883](#)
- 16) [Byrådsmødet den 4. december 1884](#)
- 17) [Byrådsmødet den 1. april 1886](#)
- 18) [Byrådsmødet den 5. august 1886](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

I Anledning af, at Stiftprovstembedet her i Byen vil blive ledigt ved Stiftsprovst Boesens forestaaende Afgang, havde Overretssagfører Kjer i forrige Møde ønsket det Spørgsmaal behandlet, hvad der fra Byraadets Side maatte være at foretage.

Det blev nu vedtaget i næste Møde at underskrive en Indstilling til Biskoppen om, at der ved Embedets Besættelse maa blive taget Forbehold om, at Eftermanden skal finde sig i de Forandringer i Sognegrænsernes Regulering, som Ministeriet for Kirke= og Undervisningsvæsenet eventuel maatte bestemme.

Byraadet besluttede at nedsætte et udvalg paa 5 medlemmer til at tage Ordningen af de Forhold her i Byen i det Hele under Overvejelse. Ved skriftlig Afstemning valgtes til medlemmer af Udvalget: Borgmesteren, E. Kjer, Funch, Skovby og J. Kjær. (Se Møderne 27. Januar, 3. og 4. November 1870, Byraadsfhdg. S. 10 og 55, 4. og 18. Decbr. 1873, Byraadsfhdg.S. 140 og 155, 22. og 29. Januar 1874, Byraadsfhdg. S. 15 og 18, 11. Marts, 29. April, 13. Maj og 25. Novbr. 1875, Byraadsfhdg. S. 30, 51, 57, 136. Se endvidere Mødet den 8. Marts d. A.)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Den i forrige Møde omhandlede Skrivelse til Biskoppen om Sognegrænsernes Omregulering blev underskrevet.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Fra Udvalget til Overvejelse af Omordningen af de gejstlige Forhold her i Byen (se Mødet den 15. Febr.) var fremkommet Forslag til Erklæring.

Sagens yderligere Behandling udsattes til et senere Møde. (Se Mødet den 5. April.)

Uddrag fra byrådsmødet den 5. april 1877 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Til Medlem af Udvalget om Ordningen af de gejstlige Forhold her i Byen (se Mødet den 8. Marts) i Stedet for J. Kjær, der havde ytret Ønske om at udtræde af dette, valgtes Mørk. (Se Mødet den 12. April.)

Uddrag fra byrådsmødet den 12. april 1877 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

(For lukkede Døre.) Forslag fra vedkommende Udvalg om Ordningen af de gejstlige Forhold her i Byen. (Se Mødet den 5. April.)

Byraadet vedtog at afsende en Deputation til Kjøbenhavn for at forhandle med de Kirke= og Undervisningsministeren om en forandret Ordning af de gejstlige Forhold her i Byen.

Som Grundlag for Forhandlingerne vedtog man dernæst at henvise Deputationen til de Forslag, der af det Nedsatte Udvalg ere gjorte til Byraadet, henholdsvis under 3. marts og 9. ds.

Yderligere vedtog man, at Deputationen skulde bestaa af Udvalgets 5 Medlemmer, nemlig Borgmesteren, Mørk, E. Kjer, Skovby og Funch.

Endelig overdrog man til udvalget foreløbig at forhandle med Biskoppen om Sagen.

(Da Byraadets senere vedtagne Indstilling til Kirke= og Undervisningsministeren i Sagen findes aftrykt i nærv. Forhandlinger, anses det for uforødent at meddele nærmere om de

nævnte forslag af Udvalget, som i det Væsentligste ere lagte til Grund for Skrivelsen til Ministeriet.) (Se Mødet den 3. Maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 3. maj 1877 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

I Sagen angaaende Omordningen af de gejstlige Forhold her i Byen aflagde den i Mødet den 12. April valgte Deputation Beretning om Resultatet af dens Forhandling med Kirke- og Undervisningsministeren, samt fremlagde Udkast til Indstilling til Ministeren.

Da Byraadet i sin Helhed maatte slutte sig til det forelagte Udkast, blev det vedtaget og vil være at indsende , naar det i et senere Møde foreligger til Underskrift. (Se Mødet den 17.Maj.)

Uddrag fra byrådsmødet den 17. maj 1877 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

den i mødet den 3 Maj i udkast vedtagne indstilling til Kirke- og Undervisningsministeriets om omordningen af de gejstlige forhold her i byen fremlagde og forsynedes med Byraadets underskrift. Den er saa lydende:

"Aarhus har fra gammel tid omfattet to Sogne, Domsognet og Frue Sogn, og ved hver af dets Kirker have i det mindste i dette Aarhundrede virket 2 præster, hvortil i nogle decønner endnu kunde regnes en præsteviet mand, kateket ved Borgerskolerne, indtil dette embede i 1862 blev nedlagt.

Fra en tid, da Byen næppe talte mere end 5 - 6000 indvaanere (i 1801: 4100 indv., i 1834: 6765, i 1855: 8900), og da i øvrigt, som overalt her i landet, det kirkelige liv for en stor del laa i dvale, og til nu, da byen omfatter 3 til 4 gange saa mange beboere (1875: 19,800,) da betydelige dele af bygrunden ere blevne bebyggede fra ny, og da desuden et stort areal af det tilgrænsende landsogn Viby er indlemmet i Byen og stærkt i begreb med at bebygges, har altsaa folkekirkens gejstlighed ingen forøgelse opnaaet. Dette er saa meget

bekageligere, som en kirkelig vækkelse i løbet af de sidste 30 Aar utvivlsomt har forøget trangen til kristelig sjælepleje, saavel igjennem hyppigere og fyldigere offentlig gudstjeneste, som igjennem personligt forhold til præsten.

Ligesom denne trang har givet sig tilkjende i mange henseende paa den i og for sig gældelige maade, at folkekirkens gejstlige have fundet en for deres antal og kræfter virkelig uoverkommelig gjerning at udføre, uoverkommelig i den grad, at deres embeder regnes blandt de besværligste at bestride, saaledes har det paa den anden side været en let forklarlig virkning af de bestaaende forhold, at sekter- og dissentervirksomhed har fundet en kun altfor frodig væxt. Vor bys beliggenhed som centralpunktet for en større del af riget har maattet forekomme de kirkesamfund, der søge at samle sig uden for folkekirken, som særdeles gunstig til grundlæggelse af arnesteder og hovedpunkter for deres bestræbelser. Der er derfor i de senere Aar opstaaet her fuldt organiserede samfund af katolikker, iringianere, ja tildels af mormoner, som have bygget andagthuse (tillige med en katholsk skole) og vidst at drage mange sjæle til sig.

Men ogsaa den fornægtende side i kirkelig henseende har gjennem den social-demokratiske propaganda fundet et betydeligt tilhæng, og navnlig kan det siges, at den ny indlemmede del af byen, kvarteret Frederiksbjerg, som for en overvejende part er beboet af arbejderklassen, paa en saare betænkelig maade har laant øre til denne kirkelig nedbrydende retning.

Under disse omstændigheder har man allerede i nogen tid indset, at der paa folkekirkens side maa udfoldes en større og kraftigere virksomhed. Det kan ikke betvivles, at mange af dem, som ere faldne de separatistiske kræfter i vold, ville kunne bevares eller efter omstændighederne gjenvindes for den sande lære, naar tilstrækkelige kræfter ere tilstede paa dennes side til at tilfredsstille dere aandelige fornødenhed.

I levende erkjendelse af denne sags store betydning, saavel for Kommunebeboernes højeste aandelige velfærd, som for Kommunens materielle udvikling og fremgang, der ikke kan ventes at ville føre til nogen sund og helbringende tilstand, med mindre en sund aandelig, kristelig og moralsk grund holdes vedlige, har Byraadet anset det for stemmende med sin pligt at overveje, hvilke skridt der bør tages, og ved hvilke midler disse kunne gennemføres, for at bedre kirkelige tilstande kunne tilvejebringes i Aarhus. Efter at have nedsat et udvalg til forberedelse af sagen og derefter foreløbig billiget de hovedtræk, som af dette udvalg bleve angivne, bemyndigede Byraadet sit udvalg til, efter en konference

med Hs. Højærværdighed Biskop Brammer, at henvende sig til deres Excellence og paafalde deres tilslutning og Statens medvirkning. Uden denne vil det være umuligt at gennemføre noget virkelig fyldestgørende.

Den bevillie, hvormed Deres Excellence optog udvalgets forebringelse af sagen, dog den opmuntring, om de gav Byraadet til at arbejde videre, har forøget vort haab om et heldbringende udfald, og det er i henhold til den af udvalget med Deres Excellence truffne udtale, at Byraadet herved fremkommer med en skriftlig fremstilling af de forslag, som vi i tillade os at undergive Deres gunstig overvejelse.

For at der paa folkekirkens side kan udfoldes en større virksomhed, maa en forøgelse af byens præster med endnu en dygtig og nidkjær mand sættes i første række.

Men derhos maa Byraadet formene, at dannelsen af et særligt, nyt Sogn vil frembyde de gunstigste betingelser for en saadan ny præsts virksomhed. I denne henseende maa anføres, at netop den oven omtalte, for tre Aar siden indlemmede del af Viby Sogn tillige med den tilstødende sydligste del af bygrunden omkring Jernbanestationen, - alt omfattede et kvarter af Byen, der først i de sidste 8 - 10 Aar er blevet befolket, - vil kunne danne et Sogn med naturlige grænser og afrundet areal.

Nærmere bestemt ville grænserne kunne sættes saaledes: mod syd bygrænsen, mod øst og nord Odder Landevej og Sønderallé indtil Aaen ved Slusebroen, mod vest Aaløbet fra Brabrand Sø. Derved vil der dannes en menighed paa 4000 - 4,500 Indvaanere (hvoraf omtrent 6/7 for tiden høre under Frue Sogn og 1/7 under Domkirken), og er er ingen tvivl om, at dette antal endda hurtig vil stige, da det navnlig er i denne del af Byen, at nye bygninger Aar for Aar fremstaa i stedse stigende tal. Den forrykkelse i det nuværende indbyrdes forhold (for tiden omtrent som 3 til 5) mellem Frue- og Domsognet, der vil blive en følge heraf, bør udjævnes ved henlæggelse til Frue Sogn af tilsvarende dele af det hidtilværende Domsogn, hvis grænser nord for Aaen ikke ere blevne endelig regulerede. I fornødent fald maatte der gives den nuværende sognepræst for Frue Sogn et vederlag i penge for den afgang i Offer og Akcidenser, som han vil komme til at lide, medens saadant formentlig ikke vil være fornødent med hensyn til anden præst i frue sogn, da dette embede, ligesom Stiftsprovstembedet, for tiden er vakant.

Af det nye Sogns dannelse vil udspringe en ny fornødenhed, nemlig tilvejebringelsen af en passende Kirkebygning. Dette maa anses for saa meget nødvendiger og naturliggere, som det paagjældende bykvarter kun staar i en mindre fuldkommen direkte forbindelse

med den gamle by, hvor de nuværende tvende kirker ligge. Og endskjønt navnlig Domkirken er en overordentlig omfangsrig bygning, er det dog langt fra, at den indeholder tilstrækkelig plads for det stigende indbyggerantal, idet det kun er i en ringe del af det store rum, at de kirkebesøgende kunne finde opbyggelse ved at høre præsten. Den nye kirke er det for øvrigt ingenlunde hensigten at give noget meget stort omfang; den bør formentlig bygges til at optage c. 500 besøgende ad gangen og i alle maader indrettes og udstyres med sømmelig tarvelighed. Man har tænkt sig, at en plads paa den nu afsluttede ældre Kirkegaard (hvor for tiden et ligkapel staar) vilde afgive en smuk og bekvemt beliggende grund for denne kirke.

Med hensyn til den finansielle side af sagen skal Byraadet som andeles foreløbigt indskrænke sig til følgende bemærkninger:

Hvad den paatænkte kirkebygning vil koste, se vi os ikke i stand til i øjeblikket nøjagtig at angive, men i henhold til de oplysninger, vi have indhentet om udgiften til opførelsen af ligende kirkebygninger baade ved Kjøbenhavn (Martinskirken) og ved Aarhus (Frimenighedskirken paa Bering Mark), tør vi med vished antage, at en kirke, saadan som vi ønske den, fuldt udstyret, vil kunne haves for en sum af højst 50,000 Kr.

Til betjening af den nye menighed og kirke vil der udfordres foruden præsten en Degn og en Organist. Til disse tvende sidste poster behøver de dog formentlig ikke for tiden at tages hensyn, da de fornødne indtægter for dem, i alt fald i alt væsentligt, ville kunne indkomme ved Offer og Akcidenser.

Derimod vil præsteembedet kræve et lønningstilskud i det mindste for en del Aar. Vi have tænkt, at dette embede burde dannes paa grundlag af en samlet indtægt af mindst 2,500 Kr. aarlig. I Offer og Akcidenser antages at kunne paaregnes af Sognet c. 1500 Kr. aarlig; men heraf vil villighed fordre at en andel tillægges den nuværende Sognepræst ved Frue Kirke, som affindelse for hans afgang i indtægter, og denne andel kan næppe sættes under 5 á 600 Kr. aarlig. Fra Kommunens side vilde man finde det passende at bevilge et bidrag, svarende til hvad der for tiden ydes til byens øvrig præster. Til de nuværende 4 præster udreder Kæmnerkassen 2,400 kr. aarlig i præstepenge, og naar disse forhøjes til 3,000 Kr., vil der altsaa blive et bidrag af 600 Kr. til den nye præst. Paa denne maad vil der blive et aarligt underskud af c. 1000 Kr. i den antagne indtægt 2,500 Kr.

I henseende til tilvejebringelsen af midler til at bygge kirken for, da tør vi love, at omtrent en tredjedel af udgiften ved kirkebygningen vil kunne tilvejebringes ved frivillige bidrag. De

manglende to tredjedele af kirkebygningens udgift er det vort haab ved Deres Excellences gode medvirkning at faa bevilget som bidrag af finanserne.

Ligeledes er det vort haab, at Deres Excellence maatte kunne til sige os det manglende bidrag af 1000 Kr. aarlig for at bringe den nye praests embede op paa den forudsatte, sandelig ikke høje lønning af 2,500 kroner i samlet indtægt. Vi mene saa meget mere at turde nære dette haab, fordi det nye Sogn væsentlig kommer til at bestaa af tidligere dele af et Landsogn, fordi det maa betegnes som et i stræng forstand fattigt Sogn, og fordi Aarhus Kommune uden tilsvarende vederlag ydet og fremdeles maa yde store beløb til at skaffe sognet allehaande kommunale goder, saa som vandledning, gasbelysning o. best*)

Det er imidlertid en selvfølge. at dette aarlig tilskud efterhaanden

-----

*) Vi skulle her endnu tillade os at henlede Deres Excellences opmærksomhed paa, at de endnu ikke er gaaet 10 Aar, siden Frue Kirke blev undergivet en fuldstændig ydre og indre restavration for en bekostning af ca. 30,000 Kr., og at Domkirkens restavration i det ydre vil medføre en udgift af ca. 200,000 Kr. Begge kirkers menigheder ere derfor betyngede med udgifter til kirkerne, der omtrent udgjøre 20 øre pr. 100 Kr. Skatteindtægt. At bebyrde menighederne med yderligere kirkebidrag synes ikke tilraadeligt., formindskes eller forsvinder, dels naar ved tjenstledighed kravet paa vederlag til Frue Sogns Sognepræst bortfalder, dels naar det ny sogns andre indtægter voxer.

Det er her et punkt, som vi ikke tør undlade særlig at frembrage. Det er paa den ene side indlysende, at der i hvert fald vil medgaa nogle Aar, inden en kirkebygning paa Frederiksbjerg kan være opført og tagen i brug; men paa den anden side er det vor inderligste overbevisning, at der ingen tid bør spildes med at tilvejebringe den, efter hvad vi have paavist, i højeste maade fornødne udvidelse og forstærkelse af den gejstlige virksomhed i folk Kirkens tjeneste. Vi tillade os derfor at udtale som vort varmeste ønske, at der saasart muligt er, maa blive ansat en femte præst, som overtager sjæleplejen i det ny Sogn, med forpligtelse til at bo i dette og med tilladelse til for sin menighed at benytte de tvende nuværende kirker, efter nærmere bestemmelse fra den gejstlige øvrigheds side, paa saadanne tider, da Kirkens egne gejstlige ikke benytte dem.

De indstillinger, Byraadet saaledes herved tillader sig at forelægge deres excellence til gunstig overvejelse, blive altsaa:

1. Udfordringen af en tredje Sogn her i Byen med de foran betegnede grænser;
2. Ansættelse af en femte præst her i byen, som Sognepræst for det ny sogn, og, indtil dette har faaet en særlig kirkebygning, med bestemmelser for ham og menighed angaaende benyttelsen af Byens tvende nuværende kirker;
3. Tilvejebringelse af en kirke for det ny Sogn;
4. Bidrag fra Statens side til bygningen af en saadan kirke under forudsætning af, at en tredjedel af udgiften sikres ved frivillige bidrag;
5. Bestemmelser angaaende den ny præst lønning;
6. Bidrag fra Statens side eller fra kirkelige fonds til forbedring af dette embedes lønning, saa længe denne ikke fra menighedens og Kommunens side er naaet til 2500 Kr. aarlig.

Schmidten. R. Hald. K. Kristiansen.

L. Chr. Meulengracht. Otto Langballe. Carl Lange. Chr. Lund. A. B. Holm. A. G. B. Knudsen. H. Skovby. Bartels. Cl. Funch. I. M. Mørk. Chr. Kjer."

Tillige var fremlagt og underskrevet en skrivelse til Biskoppen for Aarhus Stift, hvori denne anmodedes om at virke til bedste for sagens gennemførelse. (Se mødet den 5. Juli.)

Uddrag fra byrådsmødet den 5. juli 1877 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Sagen angaaende Ordningen af de gejstlige Forhold her i Byen. (Se Mødet den 17. Maj.)

Der fremlagdes en Kommunikation af en Skrivelse af 22. f. M. fra Kirke- og Undervisningsministeriet til Biskoppen, hvori Ministeriet udtaler at ville komme det foreliggende Forslag i Møde og bestræbe sig for at tilvejebringe de fornødne Tilskud til Sagens Fremme, saasnt der foreligger Tegning med Overslag til den paatænkte nye Kirke og nærmere, af Biskoppens Ytringer ledsaget, Forslag til Sagens Ordning i Enkelthederne.

Derhos forventede Ministeriet, at den i Andragendet forudsatte, ifølge Ministeriets Skrivelse af 20. December 1875 i Bero stillede Sag angaaende Omreguleringen af grænserne

mellem Domsognet og Frue Sogn i Byen nord for Aaen bliver fremmet til endelig Afgjørelse i Forbindelse med Bestemmelsen af det paatnkte nye Sogns Grænser, og udbad sig nærmere Oplysning om, hvorvidt den tilbageblivende Del af Domsognet kan antages at blive i Stand til at efterkomme de Forpligtelser, der ere paalagte samme i Anledning af det til Domkirkens Restavration optagne Laan.

Byraadet vedtog at overgie Sagen til det nedsatte Udvalg til videre Foranstaltning. (Se Mødet den 4. Oktober.)

Uddrag fra byrådsmødet den 4. oktober 1877 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

I sagen angaaende ordningen af de gejstlige forhold her i Byen (se mødet den 5. Juli) fremlagdes en kommunikation af en skrivelse af 21. f. M. fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Stiftets Biskop, saa lydende:

"Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet har under 21. d. M. tilskrevet mig saaledes:

"Med behagelig skrivelse af 14. d. M. har Deres Højærværdighed tilstillet Ministeriet et andragende fra et af Aarhus Byraad nedsat udvalg, hvori dette ved at indsende en af Arkitekt Holm og Murmester Fussing udarbejdet tegning med overslag til den paatænkte Kirke i den ny del af Aarhus Kjøbstad anholder om, at Ministeriet i overensstemmelse med dets tilsagn i skrivelse af 22. Juni sidstleden vilde opføre det i samme omhandlede tilskud fra Statskassen paa dets forslag til Finanslov for Aaret 1878-79.

For saa vidt Deres Højærværdighed har bemærket, at den indsendte tegning kun udviser Rum til ca. 300 personer, medens Byraadets oprindelige forslag, der ledsagede Deres skrivelse af 30. Maj, forudsatte en kirke, der var i stand til at rumme henved 500 tilhørere, og De derhos har udtalt det ønskelige i, at midlerne kunne tilstrække til at opføre en noget større bygning end den nu foreslaaede, undlader Ministeriet ikke at bemærke, at det ganske deler Deres Højærværdigheds ønske, medens det dog, under forudsætning af, at midlerne ikke ville tilstede en udvidelse af den projekterede bygning, formener, at denne, der efter tegningen skal afgive 264 faste siddepladser foruden 36 á 60 løse stole, efter omstændighederne maa anses for nogenlunde tilfredsstillende.

Med hensyn til udvalgets andragende om, at Ministeriet vilde opføre det i dets skrivelse af 22. juni d. A. omhandlede tilskud paa dets forslag til finansloven for næste finansaar, bemærkes, at andragendet er indkommet for sent til, at et saadant tilskud kan opføres paa selve finanslovsforslaget, og at sagen derfor først vil kunne bringes frem i Rigsdagen som ændringsforslag under Finanslovsforslagets behandling i Folketinget.

Det indsendte overslag lyder paa 50,000 Kroner, men, som bemærket i en anmærkning til samme, er deri ikke medtaget eventuel brolægning, rørledning o. f. v. paa terrænet, klokke, orgel, varmeapparat, alterbillede, alterbesætning, døbefont, lysekroner og en del løst inventarium. Angaaende størrelsen af udgifterne til disse gjenstande ønskede Ministeriet at modtage en omtrentlig opgivelse tillige med udvalgets erklæring om, at det vil søge de hertil fornødne midler tilvejebragte ved frivillige bidrag, og vil Ministeriet derefter ved et ændringsforslag til finanslovsforslaget bestræbe sig for at erhverve Rigsdagens samtykke til en bevilling af indtil 50,000 Kroner som tilskud til opførelse af den paatænkte kirke under forudsætning af, at de ved dette beløbs supplerung ved frivillige bidrag haves sikkerhed for kirkens forsvarlige fuldførelse efter den indsendte tegning med overslag, saaledes som disse maatte blive approberede af Ministeriet."

Hvilket tjenstligt meddeles Byraadet itl behagelig efterretning.

Aarhus Bispegaard den 25. Septbr. 1877.

Brammer."

Skrivelsen overgaves det nedsatte udvalg til yderligere foranstaltning.

(Nærværende sag forhandlede paa ny i Byraadets møde den 4. April 1878.)

Uddrag fra byrådsmødet den 4. april 1878 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Fra Udvalget for en Omordning af de kirkelige Forhold (se Mødet den 4. Oktbr. f. A.) var fremkommet Udkast til en Indsdilling til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvilke Udkast Byraadet godkjendte, hvorefter Indstilling vil være at underskrive i næste Møde.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Byraadet underskrev den i forrige Møde vedtagne Indstilling til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Indstillingen er saa lydende:

"Af Finansloven for indeværende Aar har Byraadet med Beklagelse erfaret, at Ministeriet ikke har set sig i stand til at gennemføre for i Aar Bevillingen til den paatænkte ny Kirke for den i Byen Aarhus nu Indlemmede Del af Landdistriktet Frederiksbjerg. Vi haabe imidlertid, at Ministeriet ikke derfor vil tabe denne Sag af Sigte, og skulle tillade os, forhaabentlig i den nærmere Fremtid, at vende tilbage hertil med fornyet Andragende i saa Henseende.

Sammen med Spørgsmaalet om Kirken staar imidlertid Spørgsmaalet om et tredje Sogn og en femte Præst, hvilken udelukkende kunde hellige sine Kræfter til de højst uheldige kirkelige Forhold paa Frederiksbjerg, og i Byraadets tidligere Andragende til Ministeriet ere disse Punkter derfor ogsaa medtagne, idet vi dels tillode os at henlede Opmærksomheden paa, at Tidspunktet for en eventuel Forandring ved Soggenes Grænser netop iaar paa Grund af de mange Vakancer vilde være særdeles heldig valgt, og dels tillige at andrage paa et midlertidigt Bidrag til Forbedring af den femte Præsts Lønning fra Statens Side eller fra kirkelige Fonds, i hvilken sidste Henseende vi særlig rettede Opmærksomheden paa de fra de større Præstekald inddragne gejstlige Fonds, hvoraf der nu ved indeværende Aars Finanslov er stillet til Ministeriets Raadighed 25,000 Kroner.

Byraadet formener ikke for sit vedkommende længere at turde udskyde disse efter vor Anskuelse særdeles paatrængende Spørgsmaal, og er tillige enigt i det højst Ønskelige i, at den i Bero stillede Sag angaaende Omregulering af Grænsen mellem Domsognet og Frue sogn norden for Aaen samtidig bliver fremmet til Afgjørelse. Paa den anden Side vilde man nødvendig foretage de yderligere hertil sigtende Skridt og Forhandlinger, forinden Ministeriets Bifald til disse Spørgsmaals Afgjørelse paa Sagens nuværende Standpunkt var sikret; men naar dette modtoges, skulde man uopholdelig paabegynde og forhaabentlig snart afslutte disse Spørgsmaal til endelig Indstilling til Ministeriet. Med Hensyn til de Forpligtelser, der ere paalagte Domsognet i Anledning af det til Domkirkens Restavration optagne Laan, maa Byraadet anse det som en Selvfølge, at den nye Ordning bør træffes

saaledes, at disse Forpligtelser i enhver Henseende kunne efterkommes."

(Se Mødet den 8. Avg.)

Uddrag fra byrådsmødet den 8. august 1878 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Fra Udvalget for en Omordning af de kirkelige Forhold (se Mødet den 11. April) forelaa Udkast til en Indstilling til Kirke- og Undervisningsministeriet, saa lydende:

"I Skrivelse af 11. April d. A. tillod Byraadet sig, næst at andrage om den snarlige Afgjørelse af Spørgsmaalet om et tredie Sogn og en femte Præst her i Byen, at udtale, at man i en nærmere fremtid vilde tillade sig at vende tilbage til Sagen om Bevilling af Midler til Opførelsen af den paatænkte nye Kirke for den i Kjøbstaden indlemmede Del af Landdistriktet fra Viby sogn. Der er dertil saa meget større Opfordring i de øjeblikkelige Forhold, som Katholikerne her i Byen allerede have paabegyndt Opførelsen af en ny Kirke, hvortil mindst vil blive anvendt 100,000 Kr., en Kirke, som vil blive opført netop paa Grænsen af dette Distrikt, der efter vor mening trænger til forøget gejstlig Tilsyn.

Ministeriet var ikke saa heldigt ved Behandlingen af Finansloven for indeværende Aar at faa dets Forslag om en Bevilling paa 50,000 Kr. i saa henseende gennemført. Vi tvivle ikke paa, at Ministeriet paa ny paa Udkastet til Finanslov for 1879-80 vol gjenoptage Forslaget, idet vi maa erklære det for umuligt at forvente, at hele Kapitalen til anlægget af den projekterede Kirkebygning, der mindst maa anslaaes til 70.000 Kr., kan tilvejebringes ved Sammenskud af private her i Byen, der allerede, som oplyst, maa svare 20 Øre pr. 100 Kr. Skatteindtægt til de nuværende 2 Kirker. Byraadet ser sig heller ikke i stand til at bebyrde kommunen med udgift i saa Henseende, i hvilken Henseende vi skulle tillade os at oplyse, at det i 1874 optagne Større Laan alt er forbrugt til andre Øjemed, og at Byen endog i den seneste Tid har været nødt til at optage et mindre Laan af 57,000 Kr. til Fuldførelse af de alt tidligere besluttede Foretagener. for dog at gjøre hvad der kan gjøres, have vi bemyndiget det nedsatte udvalg til at søge tegnet hos Private, hvad de kunne og ville yde i det næste Øjemed. Det er allerede i en Skrivelse fra det nedsatte Udvalg af 8 Oktober f. A. udtalt, at man vilde søge det ud over de 50,000 Kr. yderligere fornødne Beløb paa ca. 20,000 Kr. tilvejebragt ved frivillige Bidrag; men for at stille Sagen noget heldigere ved dens

Gjenoptagelse paa Udkastet til den nye Finanslov have vi tillige opfordret Udvalget til at fremskynde den private Tegning saa meget, at det betids,forhaabentlig i Oktober Maaned, kan indberettes til deres Excellence, hvor meget der er sikret ad denne Vej.

Uagtet vi ikke tvivle paa Deres Excellences Interesse for den omhandlede Sag, tillade vi of dog at tilføje, at vi anse den for en Velfærdssag for vor By og Trosbekjendelse, og derfor at haabe, at ogsaa Rigsdagen vil imødekomme Andragendet om en Understøttelse uden hvilken vi ikke tør nære nogen forventning i nogen nær Fremtid om Opførelsen af den nødvendige Kirkebygning."

Man vedtog udkastet, hvorefter samme strax blev forsynet med Underskrift.

Uddrag fra byrådsmødet den 17. juni 1880 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

I henhold til den i forrige Møde vedtagne Beslutning underskrev Byraadet følgende Skrivelse til Kirke- og Undervisningsministeriet, og besluttede derhos at tilstille Kredsens Ridsdagsmand en Afskrift af samme.

Skrivelsen er saalydende:

"Under 17de Maj 1877 tillod Aarhus Byraad sig at henvende sig til Ministeriet med Andragende om en Omordning af de kirkelige Forhold i Aarhus. Byraadet tillod sig allerede den gang at henpege paa, at der allerede under Byens ældre Forhold, hvor den næppe talte mere end 4.000 Indbyggere, her havde virket 4 Præster, 2 i hvert af Byens 2 Sogne, og at Befolkningen siden den Tid var steget saa stærkt og Grænserne for den egentlige By udvidede saa betydeligt, at det efter Folketællingen i Aar endog viser sig, at Byen nu rummer over det serdobbelte Antal eller henved 25.000 Indbyggere. Ved Siden deraf blev tillige henpeget paa, at ikke alene den indifferente og fornægtende Retning i religiøs Henseende, men ogsaa Sekterer- og Dissentervirksomheden netop her og netop i de senere Aar havde fundet en frugtbar Jordbund, og foruden de alt den Gang fremhævede Momenter er der senere kommet den Omstændighed til, at Katolikerne just i den nybyggede Del af Byen, det saakaldte Frederiksbjerg, ere i Begreb med at bygge en Kirke, der i Størrelse og Skjønhed langt overstiger selv hvad Folkekirkens Medlemmer ved

nærværende Andragende haabe realiseret.

Byraadets Andragende den Gang om Statstilskud til en Kirkes Opførelse for Frederiksbjerg førte ikke til det ønskede Maal, da Rigsdagen ikke vilde bevilge det af Ministeriet indstillede Tilskud. Da imidlertid Trangen til Sagens Gjennemførelse siden 1877 saa langt fra er beven mindre, at den tværtimod Aar for Aar med stedse stigende Magt giver sig tilkjende, tillader Byraadet sig paany at henvende sig til Ministeriet med et indtrængende Andragende om, at Ministeriet paa Udkastet til Finansloven for næste Aar vil søge Sagen gennemført ved Tilskud fra Statskassen til Opførelse af en Kirke paa Frederiksbjerg. Fra Byens Side er Sagen den senere Tid skredet saavidt fremad, at der ved en Henvendelse fra det i saa Henseende nedsatte Udvalg er indsamlet en Sum af cirka 24.000 Kr., og der turde forhaabentlig heri for den lovgivende Magt ligge et tilstrækkeligt Bevis or, baade at her i Byen føles varmt for Sagens Gjennemførelse, og at man er beredt til fra sin Side at bringe Ofre. Idet et Eksemplar af den affattede Indbydelse vedlægges, tillader Byraadet sig herved at oversende Sagen til Ministeriets velvillige Forsorg."

Uddrag fra byrådsmødet den 25. august 1881 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Paa det Udvalgs Vegne, der bestaar i Anledning af Ordningen af de kirkelige Forhold her i Byen, gav E. Kjer mundtlig meddelelse om, at samme under 19de f. M. paa ny var indgaaet til Kirke- og Undervisningsministeriet med Andragende om, at der maatte blive ydet Understøttelse af Statskassen til en ny Kirkebygning paa Frederiksbjerg, hvortil vedkommende Minister under en Avdiens, som Meddeleren og Mørk havde søgt, stillede i Udsigt, at et dertilsgtende Beløb skulde blive optaget paa Finansloven for det kommende Finansaar.(Den forrige Forhandling om denne Sag findes i Byraadsforhdl. for 1880, Side 68)

Uddrag fra byrådsmødet den 26. juli 1883 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Et fra Komiteen for Opførelsen af en Kirke paa Frederiksbjerg fremkommet Andragende, om et Tilskud fra Statskassen af 25.000 Kr. i nævnte Øjemed vedtog man at ledsage med sin bedste Anbefaling ved sammes indsendelse til Ministeriet. (Se Mødet den 25. Avgust 1881.)

Uddrag fra byrådsmødet den 4. december 1884 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Efter Forslag af Udvalget for Ordningen af de Kirkelige Forhold vedtog man at tilskrive Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet som følger:

"Som formentlig Ministeriet bekendt, er Bygningen af St. Poulskirken paa Frederiksbjerg nu saa vidt fremtræden, at den, hvis Frosten ikke havde hindret Arbejdet nogle Dage for tidlig for Langskibets Vedkommende, vilde have været under Tag. Nu vil det muligt være nødvendigt ogsaa at vente hermed til Foraaret. Taarnene skulde efter Bestemmelsen have været undet Tag i indeværende Maaned, men nu maa vistnok ogsaa disse vente til foraaret. Under alle Omstændigheder haabe vi i Løbet af næste Sommer at se Bygningen fuldført, idet det dog selvfølgelig vil bero paa, om Tilskudet af de 25000 Kr. fra Statskassen passere Rigsdagen, hvor vidt Kirken kan komme til at fremtræde baade udvendig og navnlig indvendig i en mere eller mindre tilfredsstillende Form. Tidspunktet turde derfor formentlig nu være kommet til atter at gjenoptage de tidligere i Bero stillede Overvejelser om Udskillelse af det tredie sogn, St. Pouls Sogn. Efter i den anledning at have konfereret med de to Sogneptæster, Stiftsprovst Sørensen og Pastor Seidelin, og disse have samtykket i nedenstaaende Ordning, har Byraadet besluttet at indstille til Ministeriet at tillade, at St. Pouls Sogn udskilles fra de to andre Sogne paa den maade, at Grænsen for St. Pouls Sogn trækkes ved en Linie langs Jernbanesporet fra Kommunens Grænse imod Vest ud imod Marselisborg Mark og Enge til Havnebassinets sydligte Punkt imod Øst. Alt, hvad der ligger Sønden for denne Grænse, skulde faa høre til St. Pouls Sogn, imedens alt hvad der ligger Nord for Jernbanesporet, skulde høre til de to ældre Sogne. Paa medfølgende Kort er Grænsen betegnet med en grøn-sort punkteret linie. Efter Beregninger, vi have gjort, maa det antages, at det ny Sogn vil faa allerede nu et Indbyggerantal af henved 5000 Mennesker, og da det netop er en af de dele af Byen, der er

under stærk Bebyggelse, kan det antages hurtigt at ville stige. Grænsen mellem de ældre Sogne skulde foreløbig blive, som den var.

Byraadet bemærker imidlertid i saa henseende, at det har besluttet en Folketælling i 1885, og naar Resultatet af den foreligger, vilde man skride til Ordningen heraf. Derimod vilde man nødtigt oppebie Resultatet heraf for St. Pouls Sogns Vedkommende, da Gjennemførelsen paa dette Punkt maatte anses mest paatrængende. Naar imidlertid den endelige Fastsættelse af Grænserne imellem de to ældre Sogne i sin Tid kommer til at foreligge, vilde man bestræbe sig for at retablere det hidtil imellem disse bestaaende forhold af henholdsvis 5/8 og 3/8, idet det maa erkjendes, at foreløbigt er ved Udskillelsen af St. Pouls Sogn en betydelig større Del taget fra Frue Sogn end fra Domsognet. Samtidigt med Dannelsen af St.

Pouls Sogn skulde faa dette Sogns Beboere fritages for de dem hidtil i deres hidtige Sogne paalagte Udgifter til Kirke, Kirkegaard etc.

Da det imidlertid med Sikkerhed kan ses, at der ogsaa i det ny Sogn vilde blive aarlige Udgifter i disse Henseender, maatte Byraadet anse det rigtigt allerede strax at paabegynde en Ligning paa Menigheden i Lighed med den, der foregaar i de ældre Sogne og som for Tiden der andrager 22 Øre for hver 100 Kr. Skatteindtægt. Skulde imidlertid Sanktion hertil være fornøden, vilde man herved andrage herpaa, idet dog Bidragets Størrelse helst ikke for stærkt maatte begrænses, men ligesom for Domsognets og Frue Sogns Vedkommende forbeholdes til endelig Beslutning af Byraadet paa dets aarlige Budget. Nogen Vanskelighed for de ældre Sogne ved at udrede de disse paahvilende Udgifter færdig i Anledning af de Sognene paahvilende Obligationsforpligtelser kan man ikke se; skulde nogen saadan vise sig, vilde man altid have det i sin Magt at forhøje det 22 Øres Bidrag lidt yderligere. En Præst ved det saaledes udskilte St. Pouls Sogn maatte anses strax fornøden, og hvis Ministeriet billiger dette Forslag i sin Helhed, vilde Byraadet meget paaskjønne, om Embedet strax blev opslaaet til Besættelse.

Af Kommunekassen udredes allerede til de 4 nuværende Præster 2400 Kr. i Præstepenge, og Byraadet har allerede i flere Aar havt opført paa sit budget til denne 5te Præst i St. Pouls sogn et lignende Beløb af 600 Kr., der imidlertid aldrig har været udbetalt, men som herved stilles til disposition og vil kunne udbetales ham aarlig paa samme tider, som Præstepengene forfalde til de øvrige 4 Præster. I Offer, Akcidentser etc. vilde man efter en foreløbig gjort Beregning kunne paaregne ca. 1400 Kr., og man forventer derefter, at

Ministeriet velvilligen vil træde hjælpende til for at supplere Embedets Indtægter indtil 2400 Kr.

Efter den Fremgang, Sognet har i Indbyggerantal, kan det med Føje ventes ikke at vare længe, inden Embedets Indtægter uden Tilskud fra Ministeriet vil naa 2400 kr., idet Kommunens Tilskud af 600 kr. maa anses fast og uafhængigt af Embedsindtægterne iøvrigt. Ordningen af Forholdet med Degn og Organist vilde man sætte Pris paa at maatte udsætte noget endnu, mulig til nærmere Forhandling, naar Udskillelsen imellem de to ældre Sogne kan komme til at foreligge.

Derimod vilde det være heldigt samtidigt med Sagen – Ud Udskillelsen og Ansættelsen af Præsten – at faa en Kirkevæрге beskikket, hvortil man udbeder sig Ministeriets Billigelse."

(Se Mødet den 26de Juli 1884.)

Uddrag fra byrådsmødet den 1. april 1886 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Formanden meddelte, at Stiftsamtet ved den 23de f.M. at kommunikere en Skrivelse fra Indenrigsministeriet af 17de f.M. havde i Anledning af det fra Byraadet fremkomne Forslag til Oprettelse af et 3die Sognekald her i Byen og Bestikkelse af en Præst for samme, til hvis Lønning der af Kommunen ved forhøjelse af Præstepengene skulde aarlig tilbydes 600 Kr. (se Mødet den 4de Decbr. 1984), afæsket Magistaten Erklæring om, hvorfra Kommunens Forpligtelse til at udrede saakaldte Præstepenge til Præsterne i Aarhus hidrører.

Denne Skrivelse havde Magistaten paatænkt at besvare saaledes:

"Efterat det ved Reskr. af 23de Maj 1821 var bestemt, at alle i Aarhus Kjøbstad boende skulde være pligtige at betale Præstepenge, der aarligen skulde udgjøre tilsammen mindst 1200 Rdl., bleve Præstepengene i Overensstemmelse med de i Reskriptet givne Regler i de første Aar efter Reskriptets Udstedelse lignede for sig paa Beboerne og udbetalte Præsterne halvaarlig. I det af Stiftsamtet den 11te Septbr. 1838 approberede "Overslag over, hvad der i Anledning af Aarhus Kjøbstads økonomiske bestyrelse vil være at tilvejebringe ved Ligning paa Byens Indvaanere pro 1839", findes Præstepengene optagne med overnævnte Beløb af 1200 Rdl., foruden for Inkassation 2 pst. eller 24 Rdl., imellem de

Kommuneudgifter, der ville være at dække ved den almindelige Skattestigning, hvorimod den særlige Ligning af Præstepenge fra dette Aar at regne og for Fremtiden er bortfalden. Denne Forandring er formentlig foranlediget ved Bestemmelsen i Udg. Ang.

Kjøbstædernes Økonomiske Bestyrelse af 24de Oktober 1837 § 21, uden at der dog har kunnet findes nogen udtrykkelig Udtalelse herom i de datidige Forhandlinger. Præsterne have derefter erholdt Præstepengene, der i de senere Aars Overslag over Kommunens Indtægter og Udgifter ere opførte som Udgiftspost mellem "andre Udgifter", udbetalte af Kommunens Kasse."

Imod foranførte fandt Byraadet intet at erindre.

Uddrag fra byrådsmødet den 5. august 1886 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 40-1877)

Fra Amtet fremlagdes Kommunikation af Indenrigsministeriets Skrivelse af 27de f. M. angaaende oprettelsen af et 3die Sogn her i Byen, hvilken Skrivelse stemmer overens med den i forrige Møde meddelte af Kommunikation af Kirke-/Undervisningsministeriets Skrivelse af 14de f. M.

Ligeledes fremlagdes en fra Amtet modtagen Kommunikation af følgende Skrivelse fra Ministeriet for Kirke-/Undervisningsvæsenet af 27de f. M.

"I Kontinuation af sin Skrivelse af 14de d. M., hvori meddeltes, at Hans Majestæt havde bifaldet Oprettelsen af det ny St. Pauls Sogn i Aarhus Kjøbstad fra 1ste Oktober d. A. at regne og Ansættelsen af en Præst for Sognet fra samme Tid, skulde Ministeriet i Anledning af, at Byraadet havde andraget paa Tilladelse til samtidig med den ny Sogns Oprettelse at paabegynde en Ligning paa sammes Beboere i Lighed med den, der foretages i de ældre Sogne, og som for Tiden andrager 22 Øre for hver 100 Kr. Skatteindtægt, efter om Sagen at have brevvexlet med Indenrigsministeriet tjenstligt melde til behagelig Efterretning og Bekjendtgjørelse for Byraadet, at det ikke finder noget at erindre imod, at den ny Kirkes aarlige Underballance dækkes ved Ligning paa Menighedens Medlemmer, men at det derimod anses for rettest, at der først træffes Bestemmelse om hvilket Beløb der bliver at udrede af hver 100 Kr. Skatteindtægt, naar Kirkens Budget for hvert enkelt Regnskabsaar er lagt, og det derefter kan ses, hvor stor en Sum der bliver at dække ved Ligning paa

Menigheden".

Begge de fremlagte Skrivelser toges til Efterretning, idet Byraadet derhos, foranlediget af en Skrivelse fra Stiftsøvrigheden af 30te f. M., udvalgte Fabrikant Th. Ramsing til i Henhold til Loven af 26de Maj 1868 §17 at tage Sæde i Inspektionen for St. Pauls Kirke.

